

Скаченко О. О.,
завідувач сектору методичної роботи наукової бібліотеки Київського національного
університету культури і мистецтв

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕКИ КНУКіМ: ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ

У статті висвітлена історія та сучасний стан науково-методичної діяльності бібліотеки Київського національного університету культури і мистецтв.

Ключові слова: методична робота: завдання, напрями, функції; методичні матеріали, методичний центр.

В статье освещена история и современное состояние научно-методической деятельности библиотеки Киевского национального университета культуры и искусств.

Ключевые слова: методическая работа: задачи, направления, функции; методические материалы, методический центр.

The article highlights the history and current state of scientific and technical library of the Kiev National University of Culture and Arts.

Key words: methodological work: Tasks, Types, functions; training materials, methodological center.

Методична робота полягає у мистецтві керувати інтелектуальними, організаційними і технологічними ресурсами бібліотеки університету. Методисти відстежують інноваційні процеси, аналізують їх та впроваджують у практичну діяльність, шукають і розповсюджують передовий досвід, підвищують рівень бібліотечного професіоналізму, допомагають кожному працівнику розкрити свої особисті творчі здібності.

Сектор методичної роботи у бібліотеці Київського державного інституту культури створений у 1980 р. Значних зусиль для організації його роботи доклала завідувач бібліотеки Катерина Дмитрівна Головкіна – керівник з великим практичним досвідом бібліотечної роботи. До 1990 р. на посаді методиста бібліотеки працювали Олена Станіславівна Омельченко та Олена Семенівна Крашеніннікова. У липні 1990 р. була введена посада завідувача сектору, яку займали Світлана Миколаївна Лупич (1992–1997, 2003–2005), Оксана Геннадіївна Старинець (1998), Діана Василівна Філеш (1998–2000), Олена Борисівна Курченко (2000–2002), Тетяна Райнгольдівна Шаповалова (2006–2009). З березня 2009 р. завідувачем сектору є Олена Олексіївна Скаченко.

У 1982 р. бібліотека КДІК, згідно з наказом Міністерства культури № 506 «Про створення республіканських методичних центрів при бібліотеках вузів мистецтва і культури УРСР», стала республіканським методичним центром для мережі бібліотек культурно-просвітницьких училищ і Київського училища естрадно-циркового мистецтва [1], що сприяло розвитку науково-методичної діяльності бібліотеки. Основним завданням сектору на той час було вивчення і розповсюдження передового досвіду

бібліотечно-бібліографічної роботи, аналіз звітів про роботу бібліотек, надання методичної допомоги бібліотекам училищ і структурним підрозділам бібліотеки інституту.

Важливим напрямом методичної діяльності бібліотеки у 80–90-х рр. ХХ ст. була організація і проведення республіканських семінарів-практикумів для завідувачів бібліотек вищих навчальних закладів культури і мистецтва та голів обласних (міських) методичних об'єднань СУЗів. Під час цих заходів надавалися практичні поради та консультації з різних проблем бібліотечної роботи. Наприклад, під час семінару, що проводився 1982 році на базі бібліотеки КДК, з доповіддю «Удосконалення інформаційної діяльності бібліотеки вузу – фактор підвищення ефективності використання фондів» виступили працівники служби інформації. У рекомендаціях семінару було відмічено досвід роботи бібліотеки щодо інформаційного забезпечення науково-дослідної діяльності і навчального процесу вишу та запропоновано для впровадження у практику роботи бібліотек вищих навчальних закладів культури і мистецтв.

Знаковою подією для бібліотеки стала підготовка і проведення Республіканського семінару-практикуму для бібліотечних працівників культосвітніх і музичних училищ, що проходив у 1982 р. на базі бібліотеки Сєверодонецького музичного училища. Співробітники бібліотеки КДК виступили на семінарі з доповіддю «Информационно-библиографическая работа библиотеки среднего специального учебного заведения» та надали консультації з питань організації обслуговування читачів у бібліотеці ВНЗ. Для співробітників бібліотек музичних училищ та Одеської консерваторії прочитана доповідь «Перспективы развития фондов библиотек и вопросы обеспечения их сохранности».

У 1990 р. бібліотека КДК ім. О. Є. Корнійчука разом з республіканським методичним кабінетом Міністерства культури УРСР провела семінар-практикум на базі Калуського культурно-освітнього училища, в якому, крім завідуючих бібліотек культурно-освітніх училищ УРСР, взяли участь голови циклових комісій бібліотечних дисциплін [2; 44]. Під час проведення «круглого столу» директор бібліотеки КДК К. Д. Головкіна виступила з доповідями: «Питання формування книжкових фондів бібліотек училищ та роль циклової комісії бібліотечних дисциплін в цій справі» і «Деякі психологічні аспекти спілкування бібліотекаря та читача у бібліотеці навчального закладу».

За підготовку бази для проведення семінарів, надання практичної допомоги, активну участь у їхньому проведенні, співробітники бібліотеки були відзначені подяками від Міністерства освіти України (1982, 1991 роки).

З метою комплексного вивчення та узагальнення кращого досвіду бібліотек культурно-освітніх училищ у 1990-х рр. керівники бібліотеки КДК здійснювали методичні виїзди, під час яких виявлялися проблеми і надавалися відповідні методичні рекомендації та адресна консультаційна допомога. Безпосередню допомогу на місцях надавали бібліотекам Київського, Житомирського (К. Д. Головкіна) та Канівського (Г. О. Стешенко) училищ культури (1990 р.).

Як методичний центр, бібліотека брала активну участь у підготовці і проведенні занять з підвищення кваліфікації завідуючих бібліотеками культурно-освітніх училищ

у республіканській школі передового досвіду. Так, для слухачів республіканських курсів підвищення кваліфікації бібліотечних працівників з 1983 по 1986 рр. провідними фахівцями бібліотеки читалися лекції з питань забезпечення літературою навчального процесу, планування роботи бібліотек, формування, організації і використання книжкових фондів, рекласифікації каталогів і картотек за таблицями ББК, організації бібліографічної роботи. Основними доповідачами були: К. Д. Головкіна (завідуюча), Г. О. Стешенко (заст. завідуючої), Г. І. Лавриненко (зав. відділом комплектування), Т. В. Дяченко (зав. ДБВ).

Упродовж 30 років (1982–2012) наукова бібліотека Київського національного університету культури і мистецтв є методичним центром, що здійснює методичне керівництво бібліотеками ВНЗ I–II р. а. системи Міністерства культури України. До методичного об'єднання належать 26 бібліотек.

Робота бібліотек училищ і коледжів культури та мистецтв станом на 01.01.2012 р. характеризується такими показниками:

- Загальний фонд – 921 838 прим.
- Кількість користувачів за єдиним читацьким квитком – 16 321 осіб.
- Відвідуваність – 370 369 осіб.
- Видано документів – 690 032 прим.
- Кількість працівників – 60 (31 – вища бібліотечна освіта).

Основними функціями методичного центру є: консультаційна; інформаційна; організаційна; контрольна; аналітична; виявлення, узагальнення і розповсюдження передового досвіду із застосуванням у бібліотеках сучасних технологій.

Щорічно сектор отримує звіти про роботу бібліотек, здійснює підготовку на їхній основі статистичних таблиць з коротким аналізом. Аналіз статистичних показників діяльності бібліотек ВНЗ системи культури розкриває їхню роботу у динаміці, об'єктивно свідчить про досягнення, виявляє проблеми, які потрібно вирішувати, дозволяє оцінювати якість роботи.

Для покращення співпраці між бібліотеками училищ і коледжів культури, створення умов для обміну досвідом сектор методичної роботи у 2010 р. підготував довідник «Методичне об'єднання бібліотек училищ і коледжів системи культури України», де зібрана інформація про бібліотеки мережі. У довіднику подані дані про юридичну адресу, телефони училищ; E-mail і URL-адреси училищ; історію створення бібліотек, ППП завідувачів бібліотек; дані про фонд; інформаційне забезпечення.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій зумовив необхідність переосмислення змісту і завдань роботи бібліотеки ВНЗ.

Головним завданням сектору методичної роботи в даний час є аналітико-прогностична, методична і консультативна діяльність, яка покликана забезпечити виявлення передових тенденцій розвитку бібліотечної справи і впровадження їх у роботу усіх структурних підрозділів бібліотеки.

Основними напрямками методичної діяльності визначено:

- Вивчення нових технологій і сприяння їх впровадженню.
- Надання допомоги у проведенні досліджень з важливих для бібліотеки проблем.
- Рекламна діяльність бібліотеки та її послуг.

- Підготовка методичних матеріалів.
- Розробка регламентуючої і технологічної документації.
- Організація заходів підвищення кваліфікації співробітників.

Серед форм методичного впливу, що застосовуються у роботі сектору, є підготовка науково-методичної продукції, яка, відповідно до тематики та мети, буває регламентуючою; інформаційною; статистично-аналітичною; рекомендаційною; рекламною.

Підготовка методичних матеріалів здійснюється у бібліотеці КНУКіМ з середини 1990-х років. За цей час провідними фахівцями бібліотеки підготовлено понад 60 методичних рекомендацій, консультацій, порад, інструктивно-методичних листів, пам'яток, оглядів роботи, зведених статистичних таблиць. Щоквартально до культосвітніх училищ надсилались інформаційні списки нової літератури з проблем вищої та середньої освіти, бібліотекознавства та бібліографії, культурно-масової роботи та клубної справи, що надходила до бібліотеки по обов'язковому платному примірнику.

Щорічно (з 1988 р.) готується «Аналіз діяльності бібліотек училищ культури України за ... роки (згідно матеріалів звітів)», що містить аналіз бібліотечних фондів, заходів з популяризації літератури, організації обслуговування читачів, довідково-бібліографічного апарату, кадрового складу бібліотек.

На прохання завідувачів бібліотек училищ культури готуються методичні рекомендації: «Комплектування довідково-бібліографічного фонду бібліотеки культурно-освітнього училища», «Організація інформаційного обслуговування керівництва та викладачів училищ в режимах ВРІ та ДОК», «Перевірка бібліотечного фонду»; «Складання плану роботи бібліотеки та звіту про її діяльність», «Створення бібліографічних посібників у бібліотеках» та ін.

Як зазначено вище, діяльність бібліотеки КНУКіМ як методичного центру у сучасних умовах розвитку освіти полягає в аналізі роботи і прогнозуванні розвитку, кумуляції кращого досвіду, розробці і впровадженні інноваційних процесів, організації безперервної освіти, модернізації бібліотек училищ і коледжів культури і мистецтв відповідно до вимог часу. Методисти бібліотеки намагаються вчасно реагувати на всі зміни, які відбуваються в суспільстві, у бібліотечній сфері; сприяти адаптації бібліотечної роботи до нових умов, освоєнню нових знань, систематичному підвищенню професійної кваліфікації та творчої ініціативи на основі вдосконалення традиційних і впровадження нових форм і методів роботи.

З метою вивчення сучасного стану, визначення пріоритетних напрямів діяльності бібліотек протягом 2012 р. сектор методичної роботи проводив дослідження на тему: «Діяльність бібліотек ВНЗ І–ІІ р. а. Міністерства культури України щодо інформаційного забезпечення навчальної та наукової роботи вишу». У процесі дослідження вивчалися стан інформаційно-бібліографічного обслуговування, інформаційно-масової роботи, роль бібліотек у соціокультурному житті навчального закладу, реклама бібліотеки та її послуг, структура бібліотечних кадрів, джерела поповнення бібліотечних фондів. Результати дослідження викладені у виданні «Бібліотеки вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації Міністерства культури України на сучасному етапі» [3].

Важливий напрям методичної роботи – створення регламентуючої документації. Впродовж 2010–2012 рр. була оновлена документація бібліотеки: Положення про

Бібліотеку, Правила користування бібліотекою, Положення про відділи та Основні технологічні інструкції.

Постійно у сфері уваги методистів знаходяться питання підвищення кваліфікації співробітників бібліотеки, сприяння їхній професійній самоосвіті. З цією метою надаються консультації, проводяться тематичні огляди з окремих напрямів роботи та інформаційні огляди фахових видань, готуються методичні матеріали.

Впровадження інформаційних технологій у технологічні процеси роботи бібліотеки підвищили вимоги до знань і практичних навичок бібліотечних працівників. На першому етапі здійснення процесів автоматизації (у 2000 р.) відбулося навчання усіх співробітників відповідно до курсу «Комп'ютерна культура користувача». Придбання АБІС ІРБІС, за допомогою якої створювався Електронний каталог бібліотеки, зумовив необхідність навчання співробітників у «Школі ІРБІС».

Оформлення регламентуючих документів, підготовка методичних і бібліографічних видань з використанням комп'ютерних технологій потребувало знання особливостей роботи у форматах MS Word, MS Excel. З цією метою для співробітників бібліотеки було проведено ряд консультацій, розроблено методичну пам'ятку «Оформлення тексту за допомогою Microsoft Word» щодо особливостей оформлення документів за допомогою різних елементів даної програми.

Система підвищення кваліфікації доповнюється участю у семінарах і наукових конференціях. Керівники бібліотеки відвідують засідання методичної секції бібліотек вищів III–IV рівня акредитації м. Києва, знайомляться з досвідом роботи інших бібліотек ВНЗ.

Велику увагу методисти приділяють рекламній діяльності бібліотеки та її послугам, відображаючи за допомогою реклами інформаційно-бібліографічні ресурси, можливості, створюючи привабливий імідж книгозбірні. Найбільш широко використовуються традиційні форми реклами: книжкові виставки (тематичні, виставки нових надходжень, до ювілейних і знаменних дат), мають свою аудиторію Дні інформації, Дні кафедри, виставки на конференціях, що проводяться у КНУКіМ. Ефективним засобом популяризації бібліотечних ресурсів є віртуальні виставки, підготовка яких розпочалася у 2012 р. Так, на веб-сайті КНУКіМ можна переглянути 3 віртуальні виставки [4, 5, 6]: «Шевченкове слово в віках не старіє...», «Україна – козацька мати», «Чорна тінь Голодомору». Важливим джерелом інформації про бібліотечні послуги та заходи є публікації співробітників бібліотеки, розміщені на веб-сайті КНУКіМ.

Надалі бібліотека КНУКіМ як методичний центр для бібліотек училищ та коледжів культури і мистецтв свою роботу спрямовуватиме на:

– вивчення сучасного стану роботи бібліотек (аналітико-прогностична діяльність), що передбачає вивчення, аналіз досвіду; здійснення статистичних розрахунків; відстеження процесів адаптації бібліотек до суспільних змін та інноваційних форм роботи;

– науково-методичне забезпечення пріоритетних напрямів діяльності: створення нових інформаційних продуктів і послуг, впровадження нових бібліотечних технологій; методичний моніторинг діяльності бібліотек мережі та прогнозування їхнього розвитку.

Література:

1. О создании республиканских методических центров при библиотеках вузов искусства и культуры УССР : приказ М-ва культуры Украинской ССР № 506 от 11 мая 1982 года. – К., 1982. – 1 с. 2. Крашенинникова Е. С. Семинар-практикум председателей цикловых комиссий библиотечных дисциплин и заведующих библиотеками культурно-просветительных училищ Украинской ССР / Е. С. Крашенинникова // Научные и технические библиотеки СССР. – 1990. – № 8. – С. 44–45. 3. Бібліотеки вищих навчальних закладів I–II рівнів акредитації Міністерства культури України на сучасному етапі : (за результатами дослідження, проведеного у 2012 р.) [Електронний ресурс] / уклад. О. О. Скаченко ; КНУКіМ, Бібліотека. – К., 2012. – 49 с. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2012/12/Monitoring-UK-2012a.doc> 4. Книжкова виставка до Дня українського козацтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novuni/knizhкова-vistavka-do-dnya-ukrayinskogo-kozatstva/>. – Назва з екрана. 5. Чорна тінь Голодомору [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novuni/7486/>. – Назва з екрана. 6. «Шевченкове слово в віках не старіє...» : віртуальна виставка до 198-річчя від дня народження Т. Г. Шевченка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://knukim.edu.ua/novuni/shevchenkove-slovo-v-vikah-nestariye/>. – Назва з екрана. 7. Методична діяльність бібліотек в сучасному інформаційному середовищі // Робоча така методиста / Чернівецька ОУНБ ім. М. Івасюка. – Чернівці, 2005. – Вип. 1. Новації у роботі методичних центрів. – С. 3–9. 8. Чабан К. А. Традиції та творчий пошук в роботі методистів / К. А. Чабан – [Електронний ресурс]. – Режим доступу http://library.tup.km.ua/about_library/naukova_robota/2002/c... – Назва з екрана.